

зменшення впливу біологічних факторів та збільшення впливу факторів психосоціальної природи (становлення ідентичності, формування Я – концепції, розширення системи соціальних відносин і референтних зв'язків тощо).

Отже, два ключові положення визначають зміст нашої роботи: 1) погляд на дитинство та дорослість як на стадіально-типові макростадії, специфічні форми організації цілісного процесу розвитку, своєрідні “форми життя” та розвитку, своєрідні “психологічні формації”; усвідомлення того, що вони характеризуються як специфічними формами дії загальних закономірностей, механізмів та факторів розвитку, так і наявністю ряду часткових закономірностей, факторів і механізмів, які виникають і діють тільки на одному з цих вікових макроетапів розвитку (докладніше про це [9]); 2) погляд на онтогенетично-своєрідну, специфічну природу періоду 11-21 рр., який у світлі цих ідей отримує нові якісні характеристики: при переході від дитинства до дорослості відбувається зміна логіки розвитку, зміна форми організації самого процесу розвитку як взаємозв'язку закономірностей, факторів і механізмів; в індивідуально-типових варіантах співіснують закономірності і механізми дитинства та дорослості як макростадій розвитку, що зумовлює складність, кризовість, гетерохронність становлення психосоціальної зрілості в цей період.

Список використаної літератури

1. Выготский Л.С. Собр.соч.:В 6т./Лев Семенович Выготский.– Т.4. – М.: Педагогика, 1984. – 432 с.
2. Завадский К.М., Колчинский Э.И. Эволюция эволюции: [монография]/ Кирилл Михайлович Завадский, Эдуард Израилевич Колчинский.–Ист.-теорет. очерки проблемы. – Л.: Наука, 1977. – 236 с.
3. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості: [монографія] / Григорій Силович Костюк. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
4. Крисаченко В.С.Философский анализ эволюционизма: [монография]/Владимир Семенович Крисаченко /АН УССР.Ин-т философии.– Киев:Наук.думка,1990.–216 с.
5. Кудрявцев В.Т. Смысл человеческого детства и психическое развитие ребенка [монография]/ Владимир Товиевич Кудрявцев . – М.: Изд-во УРАО, 1997. – 263 с.
6. Ломов Б.Ф. О системной детерминации психических явлений и поведения/ Б.Ф. Ломов //Принцип системности в психологических исследованиях. – М: Наука, 1990. – С. 10–18.

7. Мясоед П.А. Системно-деятельностный подход в психологии развития /П.А. Мясоед // Вопр. психологии. – 1999. – № 5. – С. 90 – 100.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: [монография] / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М: Педагогика, 1989. – 468 с.
9. Шамне А.В. Проблема типов і форм психічного розвитку в теоретичній спадщині Л.С. Виготського /А.В. Шамне // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 1. – С. 48 – 53.
10. Южаков В.Н. Организация процесса развития, объективные закономерности, познание и управление:[монография]/ Владимир Николаевич Южаков. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1986. – 125 с.

In the article theoretical bases of research of psychosocial development are analysed in ontogenesis. A system look is grounded to the period from 11- to 21 year as transitional from childhood to the grown man.

Keywords: psychosocial development, childhood, grown man, ontogenesis, methodology, reorganization, structures of development.

Отримано: 21.03.2010

УДК 159.923

С.І.Шевченко

Багатоаспектність казкотерапії як напрямку сучасної практичної психології

У статті аналізуються переваги методу казкотерапії при роботі з дитиною. Викладені основні принципи психологічного аналізу при роботі з казками, створеними дітьми. Автор також розглядає основні функції, які виконують казки, і можливості, які дає робота з клієнтом у рамках казкотерапії.

Ключові слова: казка, казкотерапія, діагностика, корекція, розвиток.

В статье анализируется преимущество метода сказкотерапии во время работы с ребенком. Выложены основные принципы психологического анализа в работе со сказками, сочиненными детьми. Автор также рассматривает основные функции, которые выполняют сказки, и возможности, которые дает работа с клиентом в рамках сказкотерапии.

Ключевые слова: сказка, сказкотерапия, диагностика, коррекция, развитие.

К. Естес в своєму творі “Та, що біжить з вовками” писала “Казки – це ліки... Вони мають цілющу силу, не примушуючи нас робити, бути, діяти, – достатньо тільки слухати їх... Казки народжують хвилювання, смуток, питання, прагнення і розуміння. В казках є наставляння, які допомагають нам пробиватися крізь життєві терні” [1, с.28].

На сучасному етапі педагоги та психологи все частіше обговорюють тему емоційних порушень у дітей, таких як страхи, агресивність, тривожність та інші. Дітям дуже непросто розібратися в своїх почуттях, які напругу керують їх вчинками. Однак це лише симптоми, які розташовані на поверхні. Основна причина цих порушень полягає у несформованій Я-концепції, слабкості Я, що призводить до внутрішнього хаосу у дитини. В цьому разі завданням психолога буде посилення Я дитини, структурування її внутрішнього світу, та розвиток емоційної, інтелектуальної, соціальної і духовної сфери [2, с.11].

Шкільний психолог повинен вирішувати багато різних питань – серед яких – корекційна робота зі школярами. Одним з методів у роботі з дитиною, як індивідуально, так і в групі, може стати казкотерапія – найстародавніший та найекологічніший спосіб практичної психології, що відомий людству.

В глибинному психологічному аспекті казки та міфи досліджували К.-Г. Юнг, М.-Л. Фон Франц, Х. Дікманн, В. Пропп та ін. В своїй роботі до казок, міфів, притч зверталися такі відомі психотерапевти, як Н. Пезешкіан, М. Еріксон, Б. Беттельхейм, А. Менегетті, Е. Фромм, Е. Берн, Е. Гарднер та ін. Навіть основоположник наукової психології В. Вундт в етнопсихологічних роботах, присвячених дослідженню “народного духу”, пропонує вивчати конкретно-історичні продукти народів: мову, міфи, звичаї, і називає міфи (казки) – почуттям народу [3, с.67].

Серед російських психологів вирізняється розробленістю цієї теми та кількістю опублікованих робіт санкт-петербурзька школа, представлена Т. Зінкевич-Євстигнеєвою, Т. Грабовською, Д. Кудзільовим, А. Гнезділовим та ін. Свій внесок у розробку цієї тематики зробили І. Вачков, І. Стішенок, М. Осоріна, Е. Петрова та багато інших науковців.

Метою статті є огляд і аналіз багатоаспектності казкотерапії, можливості цього напрямку вирішувати декілька важливих цілей психологічної допомоги: діагностичну, корекційну, терапевтичну, профілактичну, розвиваючу.

Одним із доказів ефективності роботи методу казкотерапії з дітьми може свідчити те, що у дітей до 10-12 років більш розвинутий

“правопівкульний” тип мислення – найбільш важлива для їх розвитку інформація повинна бути передана через яскраві образи, якими наповнені казки та міфи. “Дослідженнями встановлено, що обробка повідомлень метафоричного типу відбувається в правій півкулі. Вона більшою мірою, чим ліве відповідає за емоційну й образну сторону мислення. Вважається, що психосоматична симптоматика зароджується в правій півкулі.” [4, с.23]. Для дитини важливим є гармонійне розвинення всього головного мозку, тому казкотерапія може допомогти і в цьому – перекинути “місток” між двома півкулями, використовуючи метод якісного аналізу казок після їх прочитування.

Особливістю казкотерапії є те, що взаємодія з клієнтом відбувається на ціннісному рівні. Робота з психологічними проблемами спирається на моральні, духовні цінності й особистісний потенціал. Головними ідеями казкотерапії є:

- усвідомлення своїх потенціалів, можливостей і цінностей свого життя;
- розуміння причинно-наслідкових зв'язків подій і вчинків;
- пізнання різних стилів світогляду;
- усвідомлення творчих взаємодій з оточуючим світом;
- внутрішнє відчуття сили і гармонії.

Казкотерапія працює як з дітьми, так і з дорослими, це в якомусь сенсі універсальний метод пізнання і змінення, розуміння і розвитку. Тому можливе використання цього методу в школі в роботі не тільки зі школярами, але й з учителями. Аналіз казок дозволяє суттєво змінити або збагатити погляд на звичні ситуації, спираючись на моральні і духовні цінності особистості. Складання казок, малювання, виготовлення ляльок, розігрування казкових вистав дозволяє звільнити творчу енергію і направити її в позитивне русло розвитку.

Казкотерапевтичний вплив здійснюється за допомогою п'яти видів казок: художніх, дидактичних, психокорекційних, психотерапевтичних та медитативних. Казкотерапевт у кожному конкретному випадку консультування або підбирає, або складає казку для клієнта.

Психотерапевтичні казки виконують багато функцій:

- казка заповнює пробіли індивідуальної історії клієнта і доповнює її загальнолюдською інформацією;
- казка актуалізує витіснені клієнтом ситуації з особистої історії життя;
- казка дозволяє по-новому побачити ситуацію і перейти на новий рівень її розуміння, модулюючи більш конструктивне відношення і поведінку;

- казка відображує внутрішній конфлікт клієнта і дає можливість міркувати над ним;
- казка є символічним “буфером” між клієнтом і терапевтом, що дозволяє згладжувати опір клієнта і направляти енергію на обмірковування;
- казка служить альтернативною концепцією сприймання складних життєвих ситуацій;
- казка формує віру в позитивне рішення проблемної ситуації і виявляє алгоритм її рішення [5, с.6-9].

Діагностичний аспект успішно розробляють вчені Санкт-петербурзького інституту казкотерапії. Т. Зінкевич-Євстигнеєва зі співавторами в своїх роботах дають детальний аналіз діагностики за допомогою методу казкотерапії. Аналіз казки включає декілька підходів і може залежати від того, яку додаткову підготовку пройшов психолог в одній із сучасних шкіл (психоаналіз, юнгіанський аналіз, гештальт або ін.). Аналізуючи казки з позиції психоаналізу, психолог буде звертати увагу на стадії сексуального розвитку, тенденції до лібідо і мортідо (потяг до задоволення і потяг до смерті), конфлікти Ід, Его та супер-Его. Юнгіанський аналітик зверне увагу на прояви основних архетипів у казці, актуалізовані комплекси та процеси розвитку, ініціації та індивідуалізації. Віхевіористи оцінять ефективність поведінки героїв казки, обговорять тему впливу та протистояння впливу, маніпуляції, конфронтації та ін. З точки зору гуманістичного підходу А. Маслоу треба знайти у героїв актуалізовані потреби та оцінити, наскільки герої є самоактуалізованими особистостями.

Психолог-казкотерапевт оцінить і проаналізує казку зі своїх позицій. Основною підставою для діагностики та формування корекційних задач стає шкала “руйнівник – творець”. Тести-малюнки та авторські казки, в яких проявляються почуття, думки, поведінка героя, допомагають психологу проаналізувати ставлення дитини до зовнішнього та внутрішнього світу по цій шкалі. Зовнішній руйнівник приносить біль та дискомфорт іншим людям, зовнішній творець ставить до всього бережно і шанобливо. Внутрішній руйнівник шкодить своєму здоров'ю і розвитку, внутрішній творець очищує свої думки, дисциплінує почуття, береже здоров'я.

Казкотерапевт інтерпретує казку з позиції “життєвих уроків” – девізом такого підходу може бути вислів А. Пушкіна в “Казці про золотого півника”: “Сказка – ложь. Да в ней намек! Добрым молодцам урок!”. Тому казкотерапевт задає питання: чому може навчити ця казка, і чим більше життєвих уроків буде зібрано – тим багатший досвід матиме дитина.

Основною характеристикою казки є її метафоричність, що робить її багатогранною. Залежно від особливостей дитини, цілей корекційної роботи, можна обрати необхідну “грань”.

Для найбільш ефективної роботи з казками, створеними дітьми, шкільному психологу необхідно дотримуватися наступних принципів психологічного аналізу.

1. Принцип безумовного прийняття внутрішнього світу клієнта. Світ казки сприймається цілісно і безоцінювально.

2. Принцип об'єктивності. Казка розглядається у всій її багатогранності.

3. Принцип результативності. Проведення аналізу повинно мати конкретну мету: написання психологічного висновку, складання рекомендацій, формування перспективних задач психологічної роботи [6, с.14-23].

Для психологічної діагностики дитини також можливе використання малюнків із казковою тематикою. Т. Зінкевич-Євстигнеєва, Д. Кудзілов в своїй роботі, наряду з традиційними проєктивними тестами-малюнками, виділяють два види нетрадиційних, поділивши їх на дві групи: “символічну” та “моделюючу”.

До “символічної” групи входять завдання, пов'язані з символізацією психічних процесів, наприклад:

- “У що б мене закодував злий Колдун”;
- “У що б мене зачарував добрий Чарівник”;
- “Ілюстрація до улюбленої казки”;
- “Сім'я в образах казкових героїв”.

До “моделюючої” групи входять завдання, пов'язані зі створенням, моделюванням якоїсь ситуації або майбутнього, наприклад:

- “Мапа казкової країни”;
- “Мудрець на краю Всесвіту”.

Так, створення на малюнку сім'ї в образах казкових або міфологічних героїв, дає психологу розуміння ресурсного, ідеального, бажаного дитиною образу сім'ї, та показує символічний образ успіху, духовний еталон взаємовідносин, до якого можна прийти в процесі роботи із сім'єю.

Аналізуючи малюнок, треба звертати увагу на використані кольори, бо кожний з них має свою символіку, а також виділяти наступні компоненти малюнка:

1. До якої казки або міфу належать зображені герої, та їх характеристика?
2. Сутність творчого потенціалу кожного героя, в особливості персонажу, який зображує автора малюнка.
3. Тіньову сторону кожного героя і можливість її компенсації.
4. Характер взаємовідносин між героями.

5. Перспективу можливих творчих дій (можливість героїв разом жити в одній країні, місті і можливість допомагати людям).

6. Наявність емоційної та ментальної роз'єднаності між членами сім'ї. Сформованість "особистісної дистанції".

Методика "Мапа казкової країни" спрямована на розкриття внутрішнього світу автора, виявлення актуального на цей час особистісного образу цілі. Ландшафт намальованої мапи буде відповідати його думкам, почуттям, бажанням, станам. Дорога, яку автор обере для мандрів по казковій країні, буде відповідати способу досягнення поставленої мети. Аналіз малюнка, відповідей на питання включають декілька кроків інтерпретації:

– **крок перший** – подивитися, де на мапі розташоване те місце, куди мандрує автор, зрозуміти символічне значення ландшафту і виявити почуття, які виникли при досягненні мети;

– **крок другий** – оцінити ступінь досяжності поставленої цілі, виявити, які труднощі, пастки очікують автора на маршруті, виявити способи нейтралізації ризиків;

– **крок третій** – необхідно встановити суб'єктивне розуміння автором сенсу своєї подорожі, і на підставі цієї інформації розробити задачу корекційної роботи [7].

Корекційний аспект казкотерапії був розроблений багатьма авторами. І. Стішенок в своїй роботі приділяє увагу особистісному росту клієнтів: розумінню, прийняттю і змінюванню; корекції поведінки та знаходженню нової конструктивної поведінки, що може приводити до лікування невротичних розладів і соматичних захворювань. Слухаючи або читаючи казки, клієнт накопичує "банк життєвих ситуацій" і, звертаючись до нього, отримує можливість застосовувати різноманітні способи реагування та поведінки [8, с.8].

Носсрат Пезешкіан виділяє наступні психокорекційні функції казки:

1. Функція дзеркала. Зміст казки стає тим дзеркалом, яке відображає внутрішній світ людини, полегшуючи тим самим ідентифікацію з ним.

2. Функція моделі. Казки відображають різноманітні конфліктні ситуації і надають можливі способи їх вирішення або вказують на наслідки окремих спроб їх вирішення. Отже, вони допомагають навчатися за допомогою моделі.

3. Функція опосередкування. Казка виступає в якості посередника між клієнтом і психологом, знижуючи тим самим опір клієнта.

4. Функція зберігання досвіду. Після закінчення психокорекційної роботи, казки продовжують впливати на повсякденне життя клієнта.

5. Функція повернення на більш ранні етапи індивідуального розвитку. Казка допомагає клієнту повернутися до минулої радісної

безпосередності. Вона викликає радість і здивування, відкриває світ фантазії, образного мислення, безпосереднього входження в роль, яку пропонує зміст. Казка допомагає пробудженню дитячих і творчих сил у самого психолога, працюючого з клієнтом. Вона активізує його роботу на рівні інтуїції.

6. Функція альтернативної концепції. Казка звучить для клієнта не в загальноприйнятому заданому сенсі, а пропонує йому альтернативну концепцію, яку клієнт може або прийняти, або відкинути.

7. Функція змінення позиції. Казки несподівано викликають у дитини або дорослого нове переживання, в його свідомості відбувається змінення позицій [9, с.40-51].

А. Осипова пише, що казки викликають інтенсивний емоційний резонанс, як у дітей, так і у дорослих. Образи казок звертаються одночасно до двох психічних рівнів: до рівня свідомості і підсвідомості, що надає особливі можливості для комунікації. Особливо, це важливо для корекційної роботи, коли необхідно в складній емоційній обстановці створити ефективну ситуацію спілкування. Автор виділила наступні функції казки:

– психологічну підготовку до напружених емоційних ситуацій;

– символічне відреагування психологічних і фізіологічних стресів;

– прийняття в символічній формі своєї фізичної активності.

Також А. Осипова виділяє наступні можливості в роботі з казкою:

1. Використання казки, як метафори. Тести і образи казок викликають вільні асоціації, які є актуальними в особистісному житті клієнта, потім ці метафори й асоціації можуть бути обговорені.

2. Малювання за мотивами казки. Вільні асоціації проявляються в малюнку, і надалі є можливим аналіз отриманого графічного матеріалу.

3. Обговорення поведінки і мотивів дій персонажу, що служить приводом до обговорення цінностей, вчинків людини, виявляє систему оцінювання в категоріях добре-погано.

4. Програвання епізодів казки. Програвання епізодів дає можливість клієнту відчувати деякі емоційно значущі ситуації.

5. Використання казок як моральних притч. Підказка за допомогою метафори варіанту вирішення ситуації.

6. Творча робота за мотивами казки. Дописання, переписування, аналіз казок.

Привабливість казок для корекції та розвитку дитини полягає в наступному:

- відсутність в казці прямих моралей, повчань. Події казкової історії є логічними, природними, витікають одна з іншої, а дитина засвоює причинно-наслідкові зв'язки, які існують у світі;

- через образи дитина стикається з життєвим досвідом багатьох поколінь. У казках зустрічаються ситуації і проблеми, які трапляються в житті кожної людини: відокремлення від батьків, життєвий досвід, взаємодопомога, любов, боротьба добра зі злом. Перемога добра над злом дає психологічну захищеність: все що відбувається закінчується добре;

- головний герой казки – збірний образ і дитині легше ідентифікувати себе з героєм і стати учасником казкових подій;

- ореол таємності і чарівництва, інтригуючий сюжет, несподіване перетворення героїв дозволяє дитині активно сприймати та засвоювати інформацію казки [10, с.201-202].

На жаль, на сучасному етапі в середньоосвітніх школах психолог не має багато часу для корекційної роботи, особливо індивідуальної, тому на допомогу йому може прийти метод групової казкотерапії, де можлива робота навіть з цілим класом. Казкотерапія включає в себе, нарівні з вищеперерахованими, і виховні аспекти, перевірені багатьма поколіннями наших предків. На сьогодні опубліковано багато розроблених казкотерапевтичних тренінгів, але в казці завжди є місце для творчості, тому кожен шкільний психолог може сам розробити програму, враховуючи особливості шкільної ситуації. При складанні такої програми, можна спиратися на структуру корекційно-розвивального казкотерапевтичного заняття для дітей, запропоновану Т. Зінкевич-Євстегнеевою.

1. Ритуал входу до казки. Створюється настрій на сумісну роботу, коли діти роблять якусь об'єднуючу їх дію (наприклад, передають один одному м'ячик).

2. Повторення. Згадують, що робили останній раз і які висновки для себе зробили, який досвід отримали, чому навчилися.

3. Розширення. Розширюється уявлення дитини про якусь ситуацію, психолог розповідає нову казку і запитує, чи бажають діти чомусь навчитися, спробувати допомогти герою.

4. Закріплення. Придбання нового досвіду, проявлення нових якостей особистості дитини. Проводяться ігри, символічні мандри, перетілення та ін.

5. Інтеграція. Пов'язується новий досвід з реальним життям. Психолог аналізує разом із дітьми, в яких ситуаціях з життя можливе використання отриманого на занятті досвіду.

6. Резюмування. Узагальнення отриманого досвіду, пов'язання його з отриманим раніше. Психолог підводить підсумок заняття, підкреслює значимість отриманого досвіду, говорить про ситуації з реального життя, де є можливим використання отриманого досвіду.

7. Ритуал виходу з казки. Закріплення нового досвіду, підготовка дитини до виходу в звичайне соціальне середовище. Повторення ритуалу входу з доповненням: діти протягують руки в коло і на символічному рівні беруть там отриманий досвід і прикладають руки до грудей [11, с.19-20].

Висновки та перспективи дослідження. Соціальна сфера розвитку включає гармонізацію взаємовідносин у дитячих колективах. Діти тягнуться до однолітків, але, попадаючи в дитяче суспільство, не завжди можуть встановити конструктивні стосунки з іншими дітьми. Спостереження показують, що нерідко у групі між дітьми виникають взаємовідносини, які не тільки не формують у дітей гуманних почуттів один до одного, а, навпаки, – породжують егоїзм, агресивність, як якості особистості. В дитячих колективах є діти, які зазнають соціальне відкидання. При відсутності спеціальної психологічної допомоги неблагополуччя таких дітей з початкової школи переходить у підлітковий вік, нерідко створюючи основу для делінквентної поведінки. За даними вітчизняних і закордонних дослідників, біля 20% дітей потребують спеціальної психологічної, а інколи і медичної допомоги. Сучасні соціально-економічні проблеми тільки ускладнюють цю ситуацію. Шкільна психологічна служба потребує проведення різного роду досліджень проблемних дітей для розробки адекватних методів психолого-педагогічної корекції. Використання методу казкотерапії надає великий спектр можливостей для реалізації основних функцій психологічної служби, і, що найбільш важливе, – враховує вікові особливості клієнтів, з якими доводиться співпрацювати, перекладаючи процес взаємодії психолога і дитини на звичну і зрозумілу для дитини мову.

Використовуючи теоретичну базу, розроблену науковцями, шкільний психолог може налагодити діагностичну, корекційну, розвиваючу роботу зі школярами, а при необхідності і вчителями. Проблема гармонійного розвитку школярів була завжди актуальною для суспільства, і тому психологами було приділено багато уваги і часу на створення різноманітних розвиваючих програм. Для освітньої системи важливо не тільки формування у дитини знань, вмінь, навичків, але й розвиток фізичної, емоційної, інтелектуальної, соціальної і духовної сфери.

Список використаних джерел

1. Эстес Кларисса Пиккола. Бегущая с волками. Женский архетип в мифах и сказаниях. – М.: Издательский дом “София”, 2005. – 496 с.
2. Тренинг по сказкотерапии. Сборник программ по сказкотерапии / Под редакцией Т.Д. Зинкевич-Евстегнеевой. – СПб.: Речь, 2004. – 254 с.

3. Платонов Ю.П. Этническая психология. – СПб.: Речь, 2001. – 320 с.
4. Милле Л., Кроули Р. Терапевтические метафоры для детей и “внутреннего ребенка”. М.: Независимая фирма “Класс”, 2000. – 144 с.
5. Гнездилов А.В. Авторская сказкотерапия. Дым старинного камина (сказки доктора Балу). – СПб.: Речь, 2004. – 292 с.
6. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Тихонова Е.А. Проективная диагностика в сказкотерапии. – СПб.: Речь, 2003. – 208 с.
7. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Кудзилов Д.Б. Психодиагностика через рисунок в сказкотерапии. – СПб.: Речь, 2004. – 144 с.
8. Стишенок И.В. Сказка в тренинге: коррекция, развитие, личностный рост. – СПб.: Речь, 2005. – 144 с.
9. Пезешкиан Н. Торговец и попугай. Восточные истории в позитивной психотерапии. – М.: Прогресс, 1992. – 240 с.
10. Осипова А.А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ Сфера, 2007. – 512 с.
11. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по сказкотерапии. – СПб.: Речь, 2002. – 310 с.

The article describes the advantages of using fairy tales in psychotherapy of children. It contains main principles of the psychological analyses applied to fairy tales composed by children. Apart from this, the author explores the main functions of fairy tales and possibilities that arise for the client in fairy-tale therapy.

Keywords: fairy, fairy-tale therapy, testing, correction, development.

Отримано: 17.02.2010

УДК 159.923

З.М.Шевчук

Особенности психологического змісту духовных ценностей личности та их развиток у виховному діапазоні

У статті розглядаються наукові та релігійні погляди, поняття духовних цінностей. Обґрунтовуються теоретичні матеріали, що вказують на значущість і необхідність вивчення духовних цінностей у психології.

Розкривається напрямок розвитку духовних цінностей у виховному діапазоні.

Ключові слова: цінності, духовні цінності, особистість, розвиток, методи виховання.

В статье рассматриваются научные и религиозные взгляды, понятия духовных ценностей. Обосновываются теоретические материалы, которые указывают на значимость и необходимость изучения духовных ценностей в психологии. Раскрывается направления развития духовных ценностей в воспитательном диапазоне.

Ключевые слова: ценности, духовные ценности, личность, развитие, методы воспитания.

Актуальність. Кардинальні зміни, що відбуваються в нашій країні в області науки, політики, економіки, ідеології, суспільної моралі, обумовлюють зростання інтересу до проблеми духовних цінностей, людського буття, смислу життя, призначення людини, життєвого шляху, проблеми свободи та відповідальності, тобто тих проблем, які напряму пов'язані із розвитком особистості і її духовного внутрішнього світу. Ці питання не є новими для психологічної науки, але при їх вирішенні особливу увагу слід приділити духовним цінностям особистості. Шлях глибокого усвідомлення духовних цінностей нелегкий, він потребує складної внутрішньої роботи щодо когнітивно-емоційного поцінування свого життя. Розвитку вільної та відповідальної особистості, яка знає, заради чого здійснюється її діяльність, або в чому сенс тих чи інших цілей, прагнень, намірів. Тому сфера духовних цінностей охоплює сенс життя, милосердя, справедливості, вірності, чесності, толерантності, любові, добра, тобто сенс вищих духовних категорій. Які на зламі першого і другого тисячоліття в процесі розвитку людства були підпорядковані матеріальним цінностям у глобальному масштабі. І все друге тисячоліття минуло під знаком матеріального розвитку.

Дослідження духовних цінностей отримало розвиток у працях С.С. Андрєєвої, М.Й. Боришевський, І.Д. Бега, В.В. Знакова, О.П. Колісника, Г.В. Кузнецова, А.Л. Некрасова, О.В. Парамонова, Е.О. Помиткіна, М.В. Савчина.

Метою даної статті є огляд і аналіз особливостей психологічного змісту духовних цінностей особистості та їх розвиток у виховному діапазоні.

Витоки теоретичних роздумів стосовно цінностей можна виявити ще в Платона, у його теорії ідеї. У цій теорії проглядається певний антагонізм між цінностями – ідеальним світом і світом реальним, матеріальним. Матеріальне буття ніколи не може дорости до ідеального світу (світу абсолютних цінностей).